

نگاهی اجمالی به سازمان های اسلامی زنان در جمهوری تاتارستان

پیشینه

بر اساس اسناد مستند، شکل گیری اولین سازمان های زنان مسلمان در قلمرو تاتارستان امروزی به اوایل قرن بیستم میلادی، یعنی به دوران منجر به انقلاب فوریه ۱۹۱۷ باز می گردد. این سازمان ها عبارت بودند از "اتحادیه زنان مسلمان" و "اتحادیه سربازان زن مسلمان" و چند سازمان کم نام و نشان دیگر. تجربه چند ساله فعالیت به این سازمان ها به خوبی نشان داد که تنها راه بهینه سازی تلاش ها، تشکیل سازمان مرکزی و شگل گیری کلیه فعالیت ها تحت نظارت آن خواهد بود. انقلاب فوریه ۱۹۱۷ خیلی زود فضای مورد نیاز برای تحقق این امر را فراهم نمود. بدین شکل که در حدود دو ماه پس از پیروزی این انقلاب، اولین کنگره تشکیل و به تبع آن سازمان "اتحادیه زنان مسلمان" تشکیل گردید. نهادی که اکثر سازمان های امروزی زنان، خود را ادامه آن می دانند گو اینکه غالباً از لحاظ اهداف و مطالبات همسوی آن نیستند. چرا که "اتحادیه زنان مسلمان" از اساس با ایدئولوژی کسب هرچه بیشتر آزادی و حق انتخاب برای زنان تشکیل شد (با احتیاط، شبیه برخی حرکت های فمینیستی)؛ در حالی که سازمان های کنونی اغلب گرایش به بازگشت به شرایط سالهای دور داشته و تلاش می کنند زنان را بیشتر با ایفای نقش در خانواده به عنوان همسر و مادر تشویق نمایند. از این رو است که امروزه برخی سازمان های کنونی را محافظه کار یا سنت گرا می نامند.

وضعیت کنونی

در دوران جدید یعنی در سالهای پس از فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی (از اواسط دهه ۱۹۹۰ تا سال ۲۰۱۰)، عمده سازمان های اسلامی تاسیس شده در جمهوری تاتارستان عبارت اند از:

۱. "اتحادیه زنان مسلمان" موسوم به "مسلمه"

Союз мусульманских женщин Татарстана: "Муслима" - "Мөслимә"

۲. "اتحادیه زنان مسلمان تاتارستان"

Союз мусульманок Татарстана

۳. "انجمن زنان مسلمان"

Ассоциация мусульманских женщин

۴. "امانت: باشگاه مادران جوان مسلمان"

Аманат - клуб молодых матерей мусульманок

اتحادیه زنان مسلمان موسوم به "مسلمه"

در جمهوری تاتارستان در حال حاضر دو سازمان با نام "اتحادیه زنان مسلمان تاتارستان" مشغول فعالیت هستند که اولی یعنی اتحادیه زنان مسلمان، موسوم به "مسلمه"، در ۲۵ نوامبر سال ۱۹۹۵ (۴ آذر ۱۳۷۴) و دومی یعنی "اتحادیه زنان مسلمان تاتارستان"، تقریباً ده سال پس از آن فعالیت خود را آغاز نموده است. بررسی‌های مفصل‌تر در مورد فعالیت‌ها و اهداف مد نظر این سازمان‌ها نشان می‌دهد که علیرغم تشابه اسمی، در کلیه سطوح این دو سازمان، تفاوت‌هایی چشمگیر موجود است که هر یک در جای خود و به تفکیک مورد مطالعه قرار گرفته و نتایج آن قابل ارائه است.

بیشتر جهت‌گیری‌ها و فعالیت‌های اتحادیه زنان مسلمان موسوم به "مسلمه" به ریاست آ. آدیاتولینا را می‌توان در عرصه سیاسی و آن‌گونه که خود بیان می‌کنند در مسیر مبارزه با تظاهرات ضد معنویت، ارزیابی کرد.

در سال ۲۰۰۳ همگان شاهد یکی از شاخص‌ترین فعالیت‌های این سازمان و تلاش‌های فراوانش برای تصویب طرح قانونی بودن استفاده از عکس با پوشش اسلامی در شناسنامه، پاسپورت، اوراق شناسایی رسمی و دیگر اسناد دولتی و اداری بودند. مطالبه‌ای که نهایتاً پس از برگزاری جلسات متعدد در این مورد در دادگاه‌های عالی جمهوری تاتارستان و فدراسیون روسیه تحقق یافت. به این شکل که بنا بر رای دادگاه عالی روسیه، در مطابقت با اعتقادات مذهبی شهروندان، از آن پس حق آنان در مورد امکان ارائه عکس با پوشش اسلامی برای صدور شناسنامه و گذرنامه به رسمیت شناخته شد.

از دیگر اهداف اعلام شده این سازمان می‌توان به تلاش برای "تصفیه اخلاقی جامعه" از طریق گسترش آموزش علوم دینی و پرورش و تربیت کودکان و نوجوانان بر اساس اصول اخلاقی اسلام اشاره کرد. در راستای این هدف، این سازمان همواره مبارزه پیگیری با تمامی مظاهر غیر دینی در جامعه تاتارستان از جمله نصب بیل‌بورد های تبلیغاتی با تصاویر نیمه برهنه (نتیجه: حذف ۷۰ مورد)، جشن سالانه آبجو (نتیجه: تغییر محل برگزاری)، فعالیت مشروب‌خانه در نزدیکی مسجد "قل شریف" (نتیجه: تعطیلی کامل) داشته است. علاوه بر این‌ها، این سازمان در همکاری با دیگر نهاد های مسئول همواره تلاش وافر در بحث مبارزه با سوء مصرف مواد مخدر خصوصاً در میان جوانان از خود نشان داده است.

از دیگر فعالیت‌های این سازمان همچنین می‌توان به موارد ذیل اشاره کرد:

- ✓ توجیه و تشویق نهادی های مذهبی به ارائه آموزش های لازم به جوانان و خانواده ها از تربیونها و منابر دینی برای پیشگیری از شیوع بیماری های مقاربتی و به خصوص ای‌ذر.
- ✓ برگزاری نشست ها و نمایشگاههای فرهنگی و هنری متعدد

- ✓ برگزاری دوره های آموزشی برای مادران و زنان جوان در زمینه های مختلف، البته با محوریت خانواده و بر اساس مبانی دینی
- ✓ برگزاری مستمر مسابقات قرآنی به اشکال متنوع و در مقاطع سنی مختلف (بیش از ده سال)
- ✓ برگزاری مسابقات فرهنگی در زمینه تاریخ، زبان و سنت های تاتار
- ✓ راه اندازی روزنامه ای همنام این سازمان از سال ۱۹۹۷ که در آن به شکل تخصصی به موضوعاتی چون تاریخ اسلام، اصول و احکام اسلامی، نقش خانواده و زنان مسلمان در جامعه مدرن امروز و مسائلی از این دست پرداخته می شود.
- ✓ برگزاری اولین کنگره سراسری زنان مسلمان تاتارستان در دسامبر سال ۲۰۰۵ که در آن نزدیک به ۵۰۰ زن فعال در عرصه های مختلف مربوط به امور زنان از سراسر روسیه حضور پیدا کردند؛ که شرح برگزاری و نتایج آن به صورت مفصل تری قابل است.
- ✓ افتتاح باشگاه " اذان " مخصوص جوانان به منظور آشنایی آنها با ارزش های معنوی، مطالعه سنت های ملی؛ به منظور تربیت و سپس جذب توانمندی های آنها در این سازمان و دیگر سازمان های اسلامی و علاوه بر آن احیای ارزش های اسلامی از طریق ترویج و تبلیغ چهره به چهره آنها از طریق همین جوانان
- ✓ تربیت و حمایت از معلمان علوم اسلامی و قرآنی زن برای خود کفایی در زمینه آموزش به زنان مسلمان
- ✓ حمایت از زنانی که به هر شکل از تحصیل جا مانده اند، از طریق ایجاد شرایطی که ادامه تحصیل برای این افراد از یک سو خللی در ایفای دیگر نقش های آنها ایجاد نکرده و از سوی دیگر منجر به مخالفت های احتمالی خانواده آنها (در قشر سنتی) نشود.

اتحادیه زنان مسلمان تاتارستان

از آنجایی که در شرایط کنونی پیروی مو به مو از تمامی قوانین اسلام، منویات آن و دستورات صادر شده در کتاب آسمانی اش بسیار دشوار به نظر می رسد؛ هدف اصلی "اتحادیه زنان مسلمان" در این مقطع، بهبود شرایط زندگی روزمره زنان مسلمان از طریق فراهم نمودن بسترهای لازم به منظور حضور فعال زنان مسلمان در فعالیت های اجتماعی و فرهنگی، در عین ایجاد محیط ها و شرایط منطبق بر باورهای دینی است. در راستای این هدف، سازمان مذکور طیف نسبتاً وسیعی از فعالیت ها را دنبال می کند که اهم آنان به اختصار عبارتند از:

- ✓ فراهم نمودن امکاناتی که زنان مسلمان بتوانند از خدمات پزشکی ارائه شده توسط متخصصین زن خصوصاً در مورد پزشکی ماما و در اتاق های زایمان بهره مند شوند.
- ✓ افتتاح مدرسه ای با نام "مدرسه (آموزشکده) عروس" به منظور آماده سازی دختران جوان برای ایفای نقش های پیش روی آنها در خانواده؛ اقدامی که در نوع خود در خاک روسیه منحصر فرد است. رئیس اتحادیه زنان مسلمان در مورد این مرکز می گوید: "هر زن به عنوان همسر طبیعتاً مایل است که در نظر طرف مقابل زیباترین، مجرب، متین و باوقار و فردی خانواده دوست ظاهر شود؛ خوب هدف ما یاری دختران جوان در مسیر تحقق همین خواسته است." از برنامه هایی که در این مرکز به علاقه مندان ارائه می شود؛ می توان به موارد ذیل اشاره کرد:
- ✓ برگزاری دوره هایی در زمینه قوانین و مفاهیم مرتبط با خانواده در شریعت اسلام و آموزش مهارت های زندگی خانوادگی توسط کارشناسان در زمینه حقوق و قوانین اسلامی و روانشناسان مجرب.
- ✓ برگزاری دوره هایی چون " فنون نگارش"، " فنون آرایشی و تزئینی"، و حتی "روانشناسی مردان"، در حاشیه ارائه برنامه های آموزش اصول عقیدتی اسلام و زبان عربی
- ✓ برگزاری مستمر کلاس های شنا و آمادگی جسمانی و تناسب اندام، در استخر "مرکز جوانان آک بارس"، مرکز آمادگی جسمانی "جنبش"، و مرکز تناسب اندام "مرکز زمین"؛ به منظور حفظ سلامت و افزایش نشاط بانوان مسلمان
- ✓ برگزاری کلاس های تناسب اندام و آموزش رقص های شرقی به صورت اختصاصی برای مادران جوان مسلمان به همراه فرزندان شان

✓ برگزاری کلاس های آموزش آشپزی، آرایشگری، خانه داری بعلاوه ارائه اطلاعات اولیه پزشکی و نکات ضروری بهداشتی در مورد نونهالان برای مادران و زنان خانه دار

✓ سازماندهی " مرکز تشکیل خانواده خانم"، ویژه زنان مطلقه و یا فاقد همسر که در آن علاوه بر برگزاری دوره هایی در زمینه سنت ها و قواعد اخلاقی- تربیتی اسلام درباره خانواده به مراجعان، تحت نظارت متخصصان و مشاوران مجرب این مرکز، خدمات مشاوره ای در زمینه همسریابی ارائه می شود.

✓ ارائه خدمات خیریه نظیر راه اندازی مراکزی برای کودکان بی یا بد سرپرست. رسیدگی به امور دیگر کودکان بی سرپرست تحت پوشش دیگر سازمان ها به شکل بازدید های دوره ای و علاوه بر آن فراهم نمودن شرایط روانی و بسترهای حقوقی و قانونی برای پذیرش احتمالی این کودکان از سوی خانواده های علاقه مند و واجد شرایط؛ یا جذب و هدایت سرمایه های دیگر خیرین در این زمینه.

نائله زیگانشینا رئیس اتحادیه زنان مسلمان در مورد این مرکز می گوید:
"ما وظیفه خود را محدود به صرف راه اندازی و اهدای هدایا به این افراد تحت پوشش این مرکز نمی دانیم. ما وظیفه خویش را اهدای تکه ای از قلب خویش به آنها می دانیم. وظیفه ما نسبت به آنها از نگرهبانی، تهیه خوراک و پوشاک مناسب و حمایت های عاطفی آغاز و تا به بعد از فارغ التحصیلی و در مرحله انتخاب کار و همسر گسترش می یابد. تلاش ما آن است که آنان خود را در این دنیای پهناور تنها احساس نکنند."

✓ فعالیت در زمینه طراحی مد اسلامی و ملی برای مسلمانان جمهوری و دیگر نقاط کشور از طریق برگزاری نمایش های لباس و مد یا حضور فعال در رویداد های مرتبط با این موضوع. که از آن جمله می توان به برگزاری اولین دوره نمایش مد اسلامی در روسیه "زنان مسلمان در جامعه معاصر" در سال ۲۰۰۷، برگزاری مسابقه ملی طراحی مد ملی در سال ۲۰۰۸ در شهر قازان و برگزاری مسابقه بین المللی طراحی پوشش اسلامی با عنوان "اسلام - مد" در حاشیه برگزاری جشنواره بین المللی فیلم "منبر طلایی" در سال ۲۰۰۹ و در شهر قازان اشاره نمود.

✓ سازماندهی و برگزاری رقابت های فرهنگی- اجتماعی با زمینه مذهبی از جمله مسابقه زیبایی روحانی " زن مسلمان ۲۰۰۶"، که از آن تاریخ به صورت سالانه در حال برگزاری است؛ مسابقه "کودک نظر کرده" جهت انتخاب کودکان نمونه فعال در مساجد "قل شریف" و "مرجانی" شهر قازان؛ شرکت در برگزاری مسابقاتی تحت عنوان "مروارید قلب ما"، که به طور منظم در بین نوجوانان و در زمینه های علوم قرآنی، هنر و صنایع دستی، و تاریخ، فرهنگ و زبان تاتار برگزار می شود.

✓ تهیه و اجرای برنامه رادیویی هفتگی " الفبای زندگی" به زبان تاتاری از ایستگاه رادیویی "عصر نو"، که در این برنامه، مسائل مختلفی در باره خانواده با محوریت زنان از جمله شیوه رفتار اسلامی در خانواده، تربیت اسلامی جوانان، ارزش و

جایگاه خانواده در اسلام و مسائل خاص زنان مطرح، و حتی در مواردی با حضور کارشناسان امکان تعامل بی واسطه مخاطبان با این برنامه فراهم می شود.

نتیجه گیری :

از یک منظر، بخش اعظم مطالبات جامعه زنان مسلمان تاتار را می توان در یک عبارت خلاصه کرد : " سازگاری زیستگاه اجتماعی با زیست روحانی ". همین خواسته ، مطالبات جامعه زنان مسلمان و سازمان های مرتبط با آن را گاهی از مسیر مطالبات دیگر سازمان های متولی امور زنان فرسنگ ها دور ساخته و بالعکس، گاهی در راستا قرار می دهد. برای نمونه می توان به مطالبه تهیه و توزیع مناسب مواد غذایی حلال اشاره کرد که منحصرآ خواستی از سوی مسلمانان است. در حالی که بعضا مطالباتی چون راه اندازی استخر و یا سالن های آرایش و زیبایی و تناسب اندام مخصوص بانوان که ممکن است از سوی جریان های دیگری نیز مورد تایید و حمایت قرار گیرد. به عبارت دیگر، جامعه عمومی زنان روسیه در یک نگاه خوشبینانه، حداقل به بخشی از خواسته های جامعه زنان مسلمان همین کشور، از اساس به دیده یک نیاز و مطالبه نمی نگرد. این موضوع از یک سو ؛ گاهی سطح مطالبات را تا حد نیاز به جذب یک سرمایه گذاری مالی صرف برای راه اندازی یک استخر بانوان کاهش و از سوی دیگر با عدم همراهی دیگر جریان های عمومی مربوط به زنان؛ تا حد یک مطالبه دور از دسترس، مانند اقامه نماز در مراکز آموزشی ارتقاء می دهد.

با نگاه به آنچه بیان شد؛ تمامی سازمان های متولی امور زنان مسلمان در تاتارستان، در یک جهت گیری منطقی، برای انسجام و هماهنگی بیشتر درون گروهی، جلب نظر و حمایت مقامات و مسئولین دولتی برای پشتیبانی، از یک سو، و اجتناب از تقابل اهداف طرفین تا حد ممکن، از سوی دیگر، بعلاوه استفاده از امکانات دیگر نهاد ها و شبکه های تاثیر گذار فرهنگی، اجتماعی، و مذهبی؛ همواره سعی کرده اند تا کلیه اهداف و فعالیت های خود را با مشورت و هماهنگی با نهاد هایی چون " کنگره جهانی تاتار " و یا " اداره امور دینی مسلمانان تاتارستان " برنامه ریزی و اجرا نمایند.

در خاتمه تاکید بر این نکته ضروری به نظر می رسد که جمهوری تاتارستان به عنوان بخشی از فدراسیون روسیه، از دیرباز صاحب جامعه ای چند زبانی، چند فرهنگی، تواما مدرن و سنتی، با طیف گسترده از باورهای دینی و مذهبی، غیر دینی و یا بعضا ضد آن بوده و هست. از این رو همواره لازم است که کلیه مباحث مرتبط با زنان مسلمان تاتارستان اعم از فعالیت ها و مطالبات، موانع و مشکلات، ضعف ها و توانایی ها، و نهایتا پتانسیل های آن در چهارچوب و قواعد همین جامعه طرح ، مطالعه و ارزیابی شود.

تهیه و تنظیم :

وابستگی فرهنگی سرکنسولگری ج.ا.ایران در قازان

اسفند ۸۹